

Zvyky

Letný slnovrat

S Mirom ŽiariSlavom Švickým,
hudobníkom, pisateľom,
zakladateľom spoločnosti
zdrúženia Rodný kruh, spoločnosti
vedomeckého učenia pôvodného
prírodného duchovna, výrobcom
hudobných nástrojov a znalcом v
oblasti dejín Slovanov, o najväčšom
sviatku našich predkov, O LETNOM
SLNOVRATE

Slnovrat, to je nás Valentin. U Slovanov to bol sviatok lásky. A bol to okrem toho sviatok liečivý, sviatok Slnka, sviatok dobrého citu. Letný Slnovrat, bol najväčším stretnutím. V rodnom duchovne to bol väčší sviatok ako Vianoce. Je to zároveň jediný sviatok, ktorý nebol prekrytý cirkevnými nánosmi.

Prokopius o nás písal, že sme ľudia Slnka, ľudia uctievajúci Slnko. Asi to súvisí s povahou, s takou tou sálavosťou a láskovosťou, v tej dobe aj k nepriateľským kmeňom. Vedeli sme pohostit hosti, no v prípade potreby sme sa boli schopní aj tvrdovo brániť.

Tri dni po slnovrate, počas osláv Slnovratu Na Jána (24.júna), sa zvyknú zbierať bylinky. Majú vtedy väčšiu silu?

Áno, počas slnovratového splnu je najviac byliniek v rozpuku liečivej sily. Aj kedysi sa zbierali počas slnovratovej noci hľadal sa bájny Biely kvet, ale to je len obraz. Vieme, že jediný biely kvet, ktorý kvitne v noci, je durman a ten má účinky pozmeňujúce stav ducha a vo veľkej dávke môže byť nebezpečný, takže aj keď to bola liečivá bylina, dokážateľne, skôr sa asi hľadal bájny Biely kvet, rástol vraj v papradi.

Čo robili ľudia počas Slnovratu? Mali aj nejaké obrady?

Slnovratová noc, bola obrovským sviatkom, pri ktorom sa stretávali ľudia z rôznych osád a dedín. Počas stredoveku cirkev zakazovala oslavu letného a spočiatku aj zimného Slnovratu. V dobe slobody rodného duchovna predchádzalo tomuto sviatku obdobie očistu a pôstu.

Obradné zapálenie nového ohňa, slnečného ohňa. Na veľké, priestranné miesto, v starej dobe to bolo stále, obetné miesto pri osadách, si ľudia priniesli so sebou obetné dary, jedlo, medovinu a postiaci sa, zodpovední, vedomejší, alebo dokonca obradná skupina, pripravili podmienky na zapálenie ohňov, na štyri svetové strany, na rannú, poludňajšiu, večernú a polnočnú. Vykopali jamy, ktoré sa dodnes na Slovensku volajú Perúnove, alebo Paromove jamy. (Perún, Parom, slovanský boh pernej sily blesku, bol mu zasväteni jeden deň v týždni štvrtok). Do týchto, väčšinou pozdižných jám, pravidelne umiestnených okolo stredového krahu, kde bol menší kruh, kôl, alebo nič, pripravili drevo na ohne. V strede sa zapálil oheň obradným spôsobom. Tak ako v starej dobe, keď ešte neboli zápalky, trenim driev a neskôr ocieľkou, prirodnejším spôsobom. Nadvázovalo sa tak na duchovno predkov. Potom sa zapálili štyri veľké ohne, ktoré dávali znamenia slnečnosti nebesiam, že my na Zemi sme pripraveni prijať do

svojich duší Slnko. Stred sveta bol vždy medzi tými štyrmi ohňami. Tých stredov sveta bolo mnoho, ale v podstate to bol stále jeden. Či to bolo na západnom, či východnom Slovensku, alebo napríklad aj v časti východného Nemecka, ktoré bolo viac osidlené Slovanmi, ľudia verili, že môžu naladiť týmto obradom svet, aby im priniesol úrodu, a aby privodil zmenu k lepšiemu, aby sa vyladili živly. Ľudia, vedomci spolu s prirodnými silami vedeli spustiť dážď, ktorý bol potrebný na dozretie úrody na poliach.

Slnovratové oslavu sa robia dodnes. Na Slnovratové oslavu Rodného krahu chodí každý rok niekoľko stoviek ľudí. A takisto ako v starej dobe je to spojené s obradmi, spevmi a tancami.

Máme aj my povest' o vzniku sveta?

Sloveni verili a vedeli, že svet vzišiel z ohňa. Podľa našej povesti, Svarog, boh nebeského ohňa, uhnietil svet z ohňa a Slnko je teda prejavom pôvodu vesmíru a z neho pramení aj naša sila. Preto aj cez ohnivú silu Slovania odovzdávali telá naspať Bohu. Ohňom sa aj čistili, prešli cez oheň. Na západnom Slovensku pri Malých Karpatoch na Slnovrat zabijali do zeme rozzeravené železné cviky a po nich chodí. Bulharskí obradníci dodnes chodia po žeravých kameňoch a my sme chodili po žeravom uhli a skákali cez oheň. Verilo sa, že keď to človek urobí, bude celý rok zdravý. Cez oheň skákali aj milý s milou a to môžeme vidieť dodnes. V starej dobe ľudia skákali cez oheň nahí. Verilo sa, že nahý človek je posvätný a že je to posvätné ochranné čaro. Vlastne to nebolo až tak dávno, robilo sa to aj v 20. storočí.

Liečenie, vydymovanie.....

Liečenie sa robilo priamo s ohňovým živlom a potom aj vydymovaním. Pozostatkom toho je sviatok Mile na Podpočaní. Je to sice uhliarsky výraz, ale je

to nasledovnícky sviatok Slnovratu. Mile to sú vlastne veľké pogody, ohne, slovanského typu, na ktoré sa dá čečina a veští sa podľa toho, ako ide dym. Najlepšie, keď dym ide do doliny a čistí dedinu, alebo mesto. Dymom zo slnovratových ohňov sa ľudia odymovali, očistovali a popol si odkladali, mal mimoriadne účinky. Dodnes sa vydymujú príbytky dymom s liečivých rastlín, čisti sa tým priestor, liečivo to pôsobí na ľudi aj zvieratá.

Slnko je v čase letného Slnovratu najvyššie, najďalej a po letnom Slnovrate sa začne vracať. Duchovne je však Slnko najbližšie. Do Slnovratu sa deň predĺžuje a po Slnovrate sa deň skracuje. Ako v zimnom Slnovrate, až tri dni na to je Štedrý deň, tak aj v letnom, až tri dni po čom to akoby ľudom dôjde. Takže Jána je až tretí deň po Slnovrate.

Sviatok lásky

Je to sviatok lásky nielen všeomirnej, všeobecnej a nesúvisí to len s nalaďovaním prírody a úrody, ale je to aj

sviatok ľudskej lásky, vrátane pohlavnej ľubosti. Na Slnovrat sa milenci stretli a verili tomu, že ak sa spoja, je to posvätné spojenie. Na Slnovrat sa mohli Slovenci milovať aj s milou bytosťou, ktorá bola mimomanželská, to bola taká výnimka. V stredoveku približne každý piaty manželský páru nemohol mať deti. A na Slnovrat mala možnosť takáto žena, niekedy sa plodný deň trafil, prisť k dievčaťu. Vieeme, že hlavne v neskoršom stredoveku, keď bol patriarchát, sa vina z neplodnosti vždy zvalila na ženu. A vieeme, že to nemusí byť tak. Takže ak bol neplodný muž, tak to bolo jednoduché. Prišiel iný muž a na Slnovrat mohla rodina legálne prisť k dieťaťu. V minulosti sa rodina považovala za spoločnosť ľudí, ktorá žije v jednom dome. U Slovanov bola známa aj adopcia. Keď deti osireli, iné rodiny si ich vzali k sebe. Vyplývalo to z rodovej povinnosti. Mohla sa takto adoptovať aj žena. Keď muž padol v boji, jeho brat mal povinnosť pojaať jeho ženu aj s deťmi, pokiaľ si nevyvolila iného. To bolo pre tú ženu dobré, netrpela bez muža. Bolo dôležité, aby sa o ňu niekto staral.

Kým dnes sú častejšie voľné vzťahy bez zodpovednosti, vtedy bola zodpovednosť na prvom mieste.

Plodnosť súvisela aj s plodnosťou na poli. Ľudia spodobovali, že čo robí príroda, robia aj oni a čo robia oni, robi aj príroda. Je taká povera, že keď sa ľudia pomilujú pod rozkvitnutou čerešňou, tak to bude láska naveky.

Na Slnovrat boli rôzne ľubostné čará. Dievčatá, ktoré nemali chlapca a chceli ho, dali venčeky na vodu, spájali sa s tým rôzne veštby. Národopis popisuje aj mnohé ďalšie zvyklosti.

Mali by sme spraviť pohľadnice a rozošlať ich nie ako Valentinske, ale ako Slnovratové, s prianim Slnovratu plného lásky. A na tých pohľadniach by mohlo byť niečo pekné.

Zuzana Kapráliková

